

ئىسماعيل بادى

خواندنا دەقە كۆ شعرى (هەما ھەلبەستە كۆ) د ناڧبەرا سروسىتى و پەيقىن زمانى دا

د ناڧ گەرماىتيا ھەما ھەمبىزا تە دا

تەنا بىام

بىام مېھقان..

باوەر بکە

تشتەك چاڧىت من تىر ناكەت

نە تىرپوژك و

نە رۆژ و تاڧ..

نە چ جوانى

نە چ شەڧىن كەوچەرىنى

نە چ ھەيقىن چارده شەڧى

نە پىلېن ئاڧا دەريايى

ھەما ھەلبەستە كۆ

ھۆ خاڧا رۆژىت گران..

رۆژىت خەرىبىيا ۋەلاتى و

شەڧىت درىژ و تارستان..

بلا د خەرىبىيا من دا

تۆ بىايە

ھەلمەك ژ بېھنا ھەلبەستى

بىاي ھەلبەست..

ئەز ژى خانى

ھەمى شەڧىت سەرى سالى

تۆ بریندار..

هەردوو پێکفە

خوەزیا پێکفە راهیلین

بۆ وان شەفیت درێژ و سار..

هەرسال نەبیژین وهی هەوار..

خوەزیا مه ل وان شەفان و

ل سالا پار ...

نه چ دیمه نین گولگولی

نه بره و چاف..

پشتی کو وان دوو چاقیت ته

چاف ژى ل من تالان کرن

من ژى به سن نیرچیر و راف..

من چه ند قیا

دگه ل ته دا سه فه ر بکه م

بۆ وه لاته کۆ بۆ ستری..

وه لاته کۆ بۆ به کرۆک

سنوورین وی

ژ داقین ئەفینی بان

تیدا نه بان ده حل و درى..

دا ل ویدهری

تۆ بیا به

خوهری هه له به سته کا برسی

چه ندی ژ بیهنا ته خواریا

هه ر تیر نه بان

نه ئەز

نه هه له به ست و هه له به ست

دا ئەفروکه

مینا که فوکا بریندار..

ژ ناف ده ستی من نه فری

ئەز بریندار..

شروقه کرن:

هه لبه ستقان مه حفوز مایي، ئیکه ژ وان هه لبه ستقانی ل سالی ن هه فتیان خو ب هه لبه ست نفیسین و خواندن دایه نیاسین، د ناف هه لبه ستا کرمانجیدا نافه که و سه نگا خو هه یه، هه تا نوکه چار دیوانین هه لبه ستان چاپکرینه نه و ژي: (ئه ز و شه ف و بیده نگی، په یقین پاییزی، چیا یین ب زمان، سیتا فکا په یقان).

هه لبه ستقان د قی هه لبه ستی دا باسی خه ریسی و ئه فینییه کا دژوار دکه ت. ل دور کچه کئ یه، کو چا فین وی کار یگه رییه کا مه زن ل سه ر وی هه یه. هه لبه ستقان دیژیت، کو پشتی دیتنا چا فین وی، چ تشته کئ دی نه شیت وی تیر بکه ت- نه روژ، نه هه یف، نه جوانی یین سروشتی.

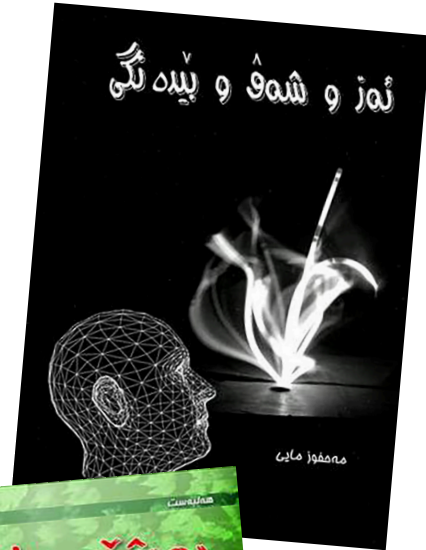
به چا فترین ته وه رین هه لبه ستی:

هه لبه ستقان به حسی روژین گران و شه فین درژ و تاری دکه ت، کو نیشانا خه ریسی نه. دخوازیت کو ئه فیندارا وی بیته هه لبه ستی، ئانکو بیته ئیله اما وی. هه ردوو که س (هه لبه ستقان و ئه فیندارا وی) وه ک که فوکین بریندار هاتینه وه سفکرن. هه لبه ستقان دخوازیت بگه هیته وه لاته کئ بی ستری و بی به کروک، کو دبیته هیما یی ژیا نه کا ئارام و بی ئاسته نگ.

گرنگیا فه هاندنا قی هه لبه ستی د چه ند خالان دا دیار

دبیت:

د شیوازی هونه ری یی هه لبه ستقانی بکارئینای، شیبایه ب ریکا وینه یین هونه ری و چه فه نگان، ده رب رینی ژ کویراتی یا هه ستین خو بکه ت. د نافه روکئ دا هه لبه ست به حسی هه ستین گشتگیر یین وه ک (ئه فینی، خه ریسی و هیقی) دکه تن، کو هه ر مرو فه ک دشیت خو تیدا بینیت. ئه ف هه لبه ستی دبیته به لگه نامه یه کا گرنگ یا ده رب رینا هه ست و بیرو که یین کوردی د ده مه کئ دیارکری دا. دیسان گرنگی یا به هایین ئه ده بی د هه لبه ستی دا، کو ب شیوازه کن هونه ری یی سه رنجرا کیش هاتیه نفیسین و بکارئینانا زمانه کئ هه ست ناسک و وینه یین شیعیری یین جوان.

۱. سەرۆکانی یا ئیلهامی: سروشت سەرۆکانییه‌کا هه‌ره ده‌وله‌مهنده بۆ وینه‌یین هونه‌ری، هه‌که ل ژيانا هه‌لبه‌ستفانی فه‌گه‌رین، دێ زانین کو ئه‌و ده‌فه‌را لئ بووی و ژیبایی و هه‌تا نوکه‌ یی پێشه‌ گریدایی، ده‌فه‌را به‌رواری بالایه، ئه‌و سروشتی ل وێ ده‌فه‌ری هه‌ی، چ ده‌فه‌ر ب جوانی و خوشی یا خو ناگه‌هنی، له‌وا هه‌می ده‌ما بێرانا هه‌لبه‌ستفانی یا ژ وینه‌یین ژێگرقتی تژی یه. ئه‌م دشیین بژیین هه‌ر دیمه‌نه‌ک دشیت بیه‌ته هه‌لبه‌سته‌ک، سروشت هه‌می ده‌ما نوی دبیت و خو نوی دکه‌ته‌فه.

۲. ده‌رپرینا هه‌ستان: له‌وا ب ریکا سروشتی، هه‌لبه‌ستفان شیبایه‌ باشر هه‌ستین خو ده‌ربریت، سروشت دبیه‌ته ئاوینه‌یا هه‌ستین وی، کو هه‌ر گوهورینه‌کا سروشتی ل نک وی دبیه‌ته ده‌رپرینه‌کا نوی.

۳. ده‌وله‌مه‌ندکرنا زمانی: په‌یقین تابه‌ت ب سروشتی فه،

ئه‌ف هه‌لبه‌سته‌ نه‌ونه‌یه‌کا باشه‌ ژ هه‌لبه‌ستا نویخوازا کوردی، کو تیدا هه‌لبه‌ستفان شیبایه‌ هه‌ستین خو یین که‌سوکی تیکه‌لی بابه‌تین گشتی بکه‌ت و ب شیوازه‌کێ هونه‌ری پێشکیش بکه‌ت.

هه‌بوونا که‌لتووری ده‌لبه‌سته‌تیدا:

مفا وه‌رگرتن ژ که‌لتووری، خاله‌کا گه‌له‌ک گرنگه‌ و چه‌ند لایه‌نین سه‌ره‌کی هه‌نه، نه‌مازه‌ ژ لایین گرنگی یا زمانی فه، پاراستن و پێشقه‌برنا زمانی دایک، بکارئینانا گو‌تین پێشینان و ئیدیۆمان. پاراستنا ده‌وله‌مهنده‌ی یا زمانی، هه‌روه‌کو ئاماژه‌یه‌ک بۆ وێ گو‌تنا ده‌ما دبیتن (که‌س ب خو‌زیا ناگه‌هته‌ باقی /جو‌تی/ که‌زیا).

سروشت د بێرانا هه‌لبه‌ستفانی دا

مفا وه‌رگرتن ژ سروشتی، بۆ هه‌لبه‌ستفانی گه‌له‌ک گرنگه‌ و چه‌ند خالین سه‌ره‌کی هه‌نه:

دکته، نه یی رازیبه ژ دویراتی و جودابوونی، دخوازیت گوهورین چی بن.

داخوآزا پیکشه ژیانئ: دخوازیت (ل گهل ئەفیندارا خو پیکشه بژین، ژیانه کا نوی دهست پی بکه، ژ تنیوونی رزگار بیت).

ههستین نهۆ: ههردو (ههلبهستقان و ئەفیندارا خو)، د بریندارن، ل هیفی یا ههقدو نه، دخوازن پیکشه بن؛ بهلی نهشین.

کهسەرا دەمپن بووری: بیرا (شهفین درپژ و سار، سالا بووری، ههست ب کهسهره کا مهزن دکته).

داخوآزیپین ههلبهستقانی: دخوازیت (ریک ههبن بو گههشتنا ههقدو، نازادانه بژین، ژ ئەفی رهوشی رزگار بن).

ب کورتی: ههلبهستقانی دقیت بیژیت، کو (ئەفین، خهریبی و هیفی) تیکهل بووینه و ئەو و ئەفیندارا خو د رهوشه کا نهخوش دا نه. ئەو دخوازیت ریک ههبن بو گههشتنا ههقدو و ژیانه کا نوی پیکشه دهست پی بکه.

شیواز:

شیوازی نقیسینا ههلبهستی ل نک ههلبهستقان (مهحفوز مایی) د ئەفی ههلبهستی دا، چەند تایبه تمه ندیپن سه ره کی هه نه:

شیوازی دهبرینی: بکارئینانا زمانه کن ساکار و روهن، پهیقین پوژانه ب شیوازه کئ هونه ری بکارئیناينه، راسته وخو ل گهل خواندهفانی دناخفیت.

تهکنیکین هونه ری: بکارئینانا چهفهنگان (وهک کهقوکا بریندار)، میتافورین جوان (هه ما ههلبهستی) و وینه یین هونه ری یین زیندی.

موزیکا ههلبهستی: ریتمه کا خوش و نهرم، دویشچوونا پهیقان ب شیوازه کئ موزیکی، دهنگفه دانا ههستان د ریتمی دا.

زمانی دهوله مه ند دکهن. وینه یین سروشتی دبنه میتافور و چهفهنگ. دهنگ و رهنگین سروشتی دبنه پشکهک ژ موزیکا ههلبهستی.

۴. کاریگه ریا دهروونی: سروشت نارامین ددهته ههلبهستقانی، هزر و بیرین وی سهروژنوی، نوی دکته تهفه. هیزه کا نوی ددهته داهینانی.

۵. بهردهوامی و نویوون: سروشت ههردم د گوهورینی دایه، ههر وهزهک دیمه نین نوی پیشکیش دکته، ئەف گوهورین دبنه سهروکائی یا داهینانین نوی.

۶. ههلبهستا نوی: سروشت بنیاته که بو ههلبهستا نوی، شیوازین نوی یین دهبرینی پهیدا دکته، دبیته پرهک د ناقههرا کهفن و نوی دا.

ئه نجام: سروشت و مفا وهرگرتن ژی بو کیشا ههلبهستقانی گهلهک گرنه چونکی: سهروکانیه کا هه ره دهوله مه نده بو داهینانی، ریکه کا باشه بو دهبرینا ههستان، دبیته دهرمانهک بو کیشین دهروونی، دبیته هوکاری سهرکهفتن و پیشفه چوونا ههلبهستی.

ههلبهستقانی چ دقیت...!!

ههلبهستقان د ئەفی ههلبهستی دا دخوازیت چەند په یامین سه ره کی بگههینیت:

دهبرینا ههستین تنیوون و خهریبی: ناماژه ب روژین گران و شهفین درپژ دکته، خهریبیا وهلاتی و دویراتی ژ ئەفینی، ههست ب تنیوونه کا دژوار دکته.

ئه فینه کا کویر: دخوازیت ئەفیندارا وی ببیته هه ما ههلبهستی، چ تشت نهشین جهی چاقین وی بگرن، ژبه ر دویراتی ههست ب برینداری دکته.

هیقیپین پاشه روژی: بو پاشه روژی چه ند هیفی هه نه، کو دخوازیت (سه فیری بکهت بو وهلاته کئ بی ستری، ل گهل ئەفیندارا خو بژیت، بی ناستهنگ و گرفت بژین).

نه رازیوون ژ رهوشا هه یی: ههست ب برینداری

۴. **په یقین وه سفی:** (گران، درېژ، تاري، گهرم، سار، برسی، بریندار).

۵. **په یقین چالاکیی:** (سه فەر، راف، نیچیر، فرین، راهیلان).

۶. **په یقین په یوه ندیی:** (هه مبیژ، تیکه ل، پیکه، دگه ل، ژناف).

۷. **په یقین جوانکاریی:** (گولگولی، تیروژک، چارده شهقی، که فوک، داف).

۸. **په یقین هیزی:** (تالان، راف، نیچیر، ستری، ده حل و دري).

ته نجام: فهره نگا وی یا زمانی گه له کا به رفره هه و تیرا دهر برینین وی دکه ت، چونکو: هه می جوړین په یقان تیدا هه نه، په یف ب شیوازه کئ هونه ری هاتینه بکارئینان، هه په یقه ک د جهی خو دا یا گونجایه، کاریگریه کا مه زن ل سهر خوانده فانی دروست دکه ت.

شیوازی ئاخفتنی: راسته وخو ل گه ل که سه کی دناخفت، دیالوگه ک د ناهه را دو که سان دا، بکارئینانا «تو» و «نه ز» یا به رده وام.

ستروکتورا هه لبه ستی (چه وانی یا ریگخستنئ): ریژین کورت و درېژ تیکه ل کرینه (د ناف گهرماتی یا هه لما هه مبیژا ته دا/ ته نا بام)، پیکهاته یه کا نه ریگوپیک (دا ل ویده ری/ تو بایه/ خوه ری هه لبه سته کا برسی)، نازادی د شیوازی دهر برینئ دا (نه ز ژی خانئ/ هه می شه فیت سه ری سالی/ د ناف گهرماتی یا هه لما هه مبیژا ته دا).

دو یقچوونا هزران: هزر ب شیوازه کئ لوژیکی دهین، پیکه گریدانا رسته یان، پیشفه چوونا بابه تی.

سیماین نویخوازی: شکاندا یاساین که فن یین هه لبه ستی، بکارئینانا شیوازی نازاد، تیکه لکرنا شیوازی جودا.

ره هه ندین هه ستیاری: بکارئینانا هه ستان ب شیوازه کئ هویر، گریدانا سروشتی ب هه ستان فه. دهر برینا راسته وخو یا هه ستان.

ته نجام: شیوازی نقیسینا هه لبه ستفانی شیوازه کئ تابه ته، کو تیدا: زمانه کئ ساکار و کاریگره بکار دئینیت، هه ستان ب شیوازه کئ هونه ری دهر بریت، شیوازی نوی و که فن تیکه ل دکه ت، به رسفا پیدفین سه رده می دده ت.

فهره نگا هه لبه ستفانی یا زمانی

فهره نگا زمانی یا هه لبه ستفانی د فی هه لبه ستی دا گه له ک یا ده وله مه نده:

۱. **په یقین هه ستیاری:** (خه ربی، بیهن، هه مبیژ، تیربوون، برین، نه فین، هه لم، هه لبه ست).

۲. **په یقین سروشتی:** (روژ، تاف، تیروژک، هه یف، دهریا، پیل، ئاف، ستری).

۳. **په یقین ده می:** (شه ف، روژ، سال، شه فین چارده، شه فین درېژ، سه ری سالی).

ژنده رین مفا ژی هاتی به دیت:

- کمال أبو ديب، البنية الإيقاعية للشعر العربي، ط ۱، بیروت- ۱۹۷۴.

- محمد مفتاح، تحليل الخطاب الشعري (استراتيجية التناص)، ط ۳، بیروت- ۱۹۹۲.

- جان کوهن، بنية اللغة الشعرية، ترجمة: محمد الولي ومحمد العمري.

- حکمت الحاج، بنية اللغة الشعرية، سبع ملاحظات على أطروحة جان کوهن، (بحث منشور).

- د. مراد عبد الرحمن مبروك، من الصوت إلى النص: نحو نسق منهجي لدراسة النص الشعري، القاهرة- ۱۹۹۳.